

Η (ξεχασμένη) τέχνη του ανταγωνισμού

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ

Πώς μπορούν οι καταναλωτές να έχουν πρόσβαση σε προϊόντα και υπηρεσίες με ικανοποιητικές τιμές και ποιότητα; Όταν οι παραγωγοί και οι πωλητές ανταγωνίζονται μεταξύ τους για να δημιουργήσουν ό,τι καλύτερο μπορούν και να το προσφέρουν σε τιμές ελκυστικές για τους αγοραστές. Πώς μπορούν οι εργαζόμενοι να έχουν υψηλούς μισθούς; Όταν επιχειρήσεις που θέλουν να επεκτείνουν την παραγωγή τους προσφέρουν υψηλότερες αμοιβές για την εργασία που χρειάζονται. Πώς μπορούν όσοι αναζητούν σπίτι να νοικιάσουν σε λογικές τιμές; Όταν υπάρχουν αρκετά ακίνητα και οι ιδιοκτήτες τους προσπαθούν να προσελκύσουν κατάλληλους ενοικιαστές. Πώς μπορούν όσοι θα ήθελαν να δανειστούν χρήματα να το κάνουν σε χαμηλό κόστος και όσοι αποταμιεύουν να έχουν καλή απόδοση γι' αυτά; Όταν υπάρχουν ανταγωνιστικές τράπεζες, που θέλουν να προσελκύσουν πόρους και να τους δανείσουν με καλούς όρους.

Όσο προφανή θα έπρεπε να είναι όλα τα παραπάνω, η άποψη που κερδίζει έδαφος στον πολιτικό και δημόσιο διάλογο είναι πως τέτοιου είδους ζητήματα αντιμετωπίζονται καλύτερα με κρατικές παρεμ-

βάσεις. Αν οι τιμές των προϊόντων είναι υψηλές, μια παρέμβαση της κυβέρνησης μπορεί να τις μειώσει, όπως επίσης να αυξήσει τους μισθούς, να μειώσει τα ενοίκια και τα επιτόκια χορηγήσεων και να αυξήσει τα επιτόκια καταθέσεων. Σύμφωνα με την ίδια άποψη, είναι απλώς θέμα πολιτικής βούλησης και ικανοτήτων τακτικής το να πετύχουν τέτοιες παρεμβάσεις.

Οι εξελίξεις στην ελληνική οικονομία, κατά τα τελευταία χρόνια, δύσκολα μπορούν να χαρακτηριστούν κανονικές. Από την αρχή της κρίσης και στα τρία προγράμματα προσαρμογής, οι επενδύσεις υποβιβάστηκαν βίαια, όπως και η καταναλωτική βάση, με λίγες μόνον επιχειρήσεις να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους. Οι τράπεζες ήταν περιορισμένες, καθώς ήταν αναγκαία η κρατική παρέμβαση στα κεφάλαια και στη λειτουργία τους. Στην πανδημία, οι άμεσοι περιορισμοί στην εργασία και την κατανάλωση οδήγησαν σε προγράμματα άμεσης και γενικής υποστήριξης εργαζομένων και επιχειρήσεων, πρωτοφανούς εύρους. Η κατακόρυφη άνοδος των τιμών ενέργειας, στη συνέχεια, προκάλεσε νέες ρυθμίσεις στις σχετικές αγορές και επιδοτήσεις νοικοκυριών

και επιχειρήσεων. Ενώ ο έντονος πληθωρισμός οδήγησε επίσης σε άμεσες παρεμβάσεις στις τιμές, με παρόμοιες να υπάρχουν ήδη σε ορισμένες μισθώσεις και δάνεια, και με τον κατώτατο μισθό να αυξάνεται γρηγορότερα από τους άλλους μισθούς και τιμές.

Κρατικές παρεμβάσεις στις αγορές είναι αποτελεσματικές σε περιόδους μη κανονικότητας, όταν οι επιπτώσεις της κρίσης δεν μπορούν να περιοριστούν αλλιώς. Δεν λύνουν, όμως, τα προβλήματα στο βάθος τους και, αν αυτές επεκτείνονται, ο δυναμισμός της οικονομίας περιορίζεται. Οι επενδύσεις μπορεί να μην κατευθύνονται εκεί όπου είναι πιο αποδοτικές, οι επιχειρήσεις δεν ανταγωνίζονται μεταξύ τους και τα κίνητρα για τους εργαζομένους στρεβλώνονται. Εξίσου σημαντικό, μια οικονομία με πολλούς και μεταβαλλόμενους περιορισμούς δύσκολα προσελκύει νέα παραγωγικά κεφάλαια και ανθρώπους. Τελικά, όταν οι παρεμβάσεις γίνονται κανόνες, το αποτέλεσμα είναι εις βάρος αυτών που πρέπει να ενισχυθούν. Από αυτή την άποψη, η οικονομία μας βρίσκεται σε μια καμπή όπου πολλά από τα μέτρα παρέμβασης ή στήριξης που έχουν αναγκαστικά εφαρ-

μοστεί θα πρέπει να αποσύρονται και να επανέρχεται μια κανονική λειτουργία.

Η οικονομική πολιτική έχει, λοιπόν, να ισορροπήσει ανάμεσα σε δύο προτεραιότητες, την ενίσχυση όσων πλήττονται από υφιστάμενες αδυναμίες της οικονομίας, αλλά και την περαιτέρω ενδυνάμωσή της. Το ότι η πολιτική δεν είναι αποτελεσματικό να ρυθμίζει άμεσα επί μακρόν, δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει ρόλος γι' αυτή μεσοπρόθεσμα: κάθε άλλο. Ο ρόλος αυτός, ενόψει της ανάγκης αύξησης των ρυθμών ανάπτυξης, πρέπει να είναι πρωτίστως η ενδυνάμωση της παραγωγικής βάσης. Στο αναγκαίο μείγμα προτεραιοτήτων, η ενίσχυση του ανταγωνισμού –πεδίο στο οποίο υπάρχει υστέρηση για δεκαετίες– είναι ένας κρίσιμος ενδιάμεσος στόχος. Διευκόλυνση των επενδύσεων, περαιτέρω άνοιγμα των αγορών προϊόντων με απλούστευση των κανόνων και ενίσχυση της μισθωτής εργασίας είναι ο μόνος τρόπος για να αυξάνονται συστηματικά τα πραγματικά εισοδήματα στη χώρα.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ, καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.